

SEVERNÁ BAŠTA a KARNER

Kremnica bola sídlom banskej komory a jej mincovňa sa preslávila v celej Európe. V historickom jadre stojí mestský hrad, opevnené sídlo cirkevnej a svetskej moci hlavného banského kráľovského mesta. Ústrednou budovou hradu je kostol sv. Kataríny s vysokou vežou. Okolo neho je dvojité opevnenie s baštami, rotundou, hodinovou vežou, severnou bránou a novším schodiskovým vstupom z južnej strany. Tento komplex budov a hradieb je **najzachovalejším stredovekým mestským hradom na Slovensku**, neporušila sa tu pôvodná architektonická koncepcia. V r. 1950 bol celý areál spolu s inými pamiatkami mesta zaradený do zoznamu mestských pamiatkových rezervácií a v r. 1970 bol vyhlásený za **národnú kultúrnu pamiatku**.

Na úpätí Krahulského štítu, na hradnom návrší sa nachádza aj najstaršia stavebná pamiatka Kremnice - **rotunda sv. Michala**, prvá sakrálna stavba v tejto lokalite. Je to dvojetážová stavba kruhového pôdorysu. Jej spodný priestor je hlboko zapustený do zeme a je zaklenutý šesťdielnou klenbou s hranatými rebrami **neskororománskeho charakteru**. V hornej časti je gotická rebrová klenba, na ktorej je banícky znak – skrížené kladivko so železkom. Okná a portál sú tiež v gotickom slohu.

Prvá písomná správa o rotunde sa zachovala v účtovnej knihe mesta z r. 1423, kde sa hovorí o konsekrácii kostola sv. Michala. V kaplnke bol zavraždený mešťan Fridlín, preto Vatikán vydal nariadenie o okamžitom „obnovení“ rotundy **pod hrozbou exkomunikácie**. Po návrate kremnického mešťana Erharda Modrera z Ríma v r. 1431 kaplnku znovu vysvätili. Pri spomínaných udalostiach došlo k zmene patróna rotundy **zo sv. Michala na sv. Ondreja**.

Rotunda ako **kostnica** vystupuje v mestských písomných prameňoch až v r. 1506. Do ossária sa hádzali kosti vykopané zo starších hrobov z okolia karneru. Pri archeologickom výskume v 80-tych až 90-tych rokoch minulého storočia sa v suteréne rotundy našla 1,8 m hrubá vrstva naukladných ľudských kostí. Taktiež sa zistilo, že karner a hradby boli postavené súčasne a to ešte pred rokom 1250. Budova rotundy do 16. stor. slúžila ako **kostol**, neskôr až do 18. stor. sa používala ako **zbrojnica**.

V tesnej blízkosti rotundy sa nachádza vstupná brána do hradného areálu, tzv. **severná bašta**. V minulosti sa do hradu vchádzalo len cez túto bránu po drevenom padacom moste ponad hlbokú vodnú priekopu. Neskôr bol vstup prestavaný na kamenný murovaný most s lomeným oblúkom. Hoci je táto hranolová veža gotickou stavbou, vstupný portál má polkruhový otvor.

Severná bašta je súčasťou pôvodného **dvojitého opevnenia hradu**. Hradobný múr, široký 90-120 cm, zo základmi hlbokými 1,2-2 metre, je postavený z lomových kameňov. Súčasťou fortifikačného systému hradu boli aj **strielne** rozmiestnené na všetkých stranách severnej bašty, dodnes sa však zachovali len na čelnej strane spolu so **smolným nosom** – otvorom, ktorým sa na nepriateľa liala smola, alebo horúca voda.

Do veže sa dá dostať z hradného nádvorja po drevenom schodišti a pavlači, ktoré mali pred niekoľkými rokmi inú podobu. Stavbu severnej veže v prvej polovici 20. stor. využívala rodina Bôcovcov ako svoj rodinný dom. Následne sa konala kompletná **17-ročná rekonštrukcia** hradného areálu.

V súčasnosti je celý kremnický mestský hrad v správe Múzea mincí a medailí pod záštitou NBS. Pre turistov je **sprístupnená väčšina objektov**. V rotunde sú fragmenty reštaurovanej freskovej výzdoby, v suteréne si návštevníci môžu pozrieť kostnicu. V severnej veži sa nachádza expozícia venovaná archeologickým nálezom, strelným zbraňam, maľovaným terčom z 18. až 19. stor. a obrane mesta.

1. Severná veža
2. Rotunda sv. Ondreja
3. Severná veža s kamenným mostom
4. brána Severnej veže
5. pohľad z hradného nádvorja